

” Jeg prøvede at redde hans liv. Jeg prøvede og prøvede, men det gik ikke.

Symen Jansma, bror

Gyllegas rev Rimmer væk fra familien

” Bagefter kan man godt tænke, at det var dumt at gå ned i tanken. Men jeg kan godt forstå det. Når man er i gang med arbejdet, så gør man det der skal gøres.

Lyda Jansma, enke

Få minutters ubetænksomhed gjorde Lyda til enke og tre børn faderløse, mens Symen så sin bror dø i fortanken til gyllebeholderen.

Af Frederik Thalbitzer
lft@landbrugsmediernes.dk
tlf. 33 39 47 41

Alt ånder fred i Haverslev i Nordjylland, da solen står op 24. august 2012, men inden dagen er omme, er tilværelsen vendt op og ned for de to hollandske familier. Det er fredag, og familierne gør sig klar til at holde weekend med bl.a. fodbold.

Rimmer og Lyda Jansma spiser som vanligt frokost sammen i stuehuset, inden Rimmer går ud til sine gøremål, og Lyda går tilbage til gårdens kontor. Kl. tyve minutter i tre ringer hun til ham om nogle papirer, han skal se, og uden at vide, at det bliver sidste gang, hun taler med sin

Symen Jansma så sin bror dø i denne fortank til gyllebeholderen, da tårnet, han står ved, og pumpen skulle sættes på plads. Han udsatte også sig selv for stor fare, da han gik ned for at redde ham. Enken, Lyda Jansma, ønsker ikke at blive fotograferet i forbindelse med omtale af ulykken. Foto: Frederik Thalbitzer.

mand, starter hun bilen og kører hen for at hente børnene i skole og dagpleje.

10-årig henter hjælp

Imens tager Rimmer Jansma og hans bror Symen Jansma fat på at sætte en pumpe, der er repareret, på plads i fortanken til gyllebeholderen. Symens søn på 10 år er allerede kommet fra skole og går til hånd. Fortanken er pumpet næsten tom, så de kan få en stige ned i den tre-fire meter dybe tank, og Rimmer går ned for at styre pumpen på plads.

Arbejdet driller, og Rimmer kommer et par gange op og drøfter, hvad de skal gøre. Tredje gang han går ned, går der kun et minuts tid, før Rimmer pludselig prøver at komme hurtigt op, han beder om hjælp og rækker hånden op. Symen får fat i hans hånd, men han er tung og hånden er glat og Symen kan ikke holde ham, men må se sin bror falde ned i de 20-30 cm gylle, der er tilbage på bunden.

»Da havde vi været i gang cirka et kvarter,« siger han. Han fatter straks Alvoren og beder

sin søn få moderen til at ringe 112, og han får også ringet til en nabo, før han går ned for at hjælpe sin bror.

»Jeg kunne med det samme se på øjnene, at den var helt gal. Han var ikke bare faldet ned, det var noget andet,« forklarer Symen Jansma, der ikke direkte havde tænkt på gasforgiftning, da han selv gik ned.

Det er umuligt ene mand at løfte broren, der ikke reagerer, op. Heldigvis er medhjælpere og naboer ilet til og hjælper. Først da han får en sele om sin bror, lykkes det fem mand at trække en livløs Rimmer op.

” Så længe, de ikke har erklæret ham død, bevarer jeg håbet.

Lyda Jansma, enke

Selv besvimer han, da han tredje gang kommer op af tanken.

»Jeg tror, Rimmer er død«

Lyda, hans kone, står intetanende på legepladsen hos dagplejemoren, da mobilen ringer.

»Lyda, du skal komme hjem nu, jeg tror Rimmer er død,« lyder det stakåndet fra hendes 10-årige nevø, der løber, mens han taler.

»Det var svært at høre, hvad han sagde, men jeg håbede bare, at det ikke passede,« siger hun.

Håbet bliver mindre, da hun på vej hjem, kommer til at køre bag en ambulance med fuld udrykning, og hjemme møder der hende et frygteligt syn: En livløs ægtefælle, smurt ind i gylle.

Der går dog endnu 20 minutter, hvor han ligger i ambulancen ude af syne for Lyda, før han bliver erklæret død.

»Så længe, de ikke har erklæret ham død, bevarer jeg håbet, selv om jeg tænker, det tager alt for lang tid,« siger hun.

Symen kommer ret hurtigt til bevidsthed og bliver udskrevet efter et kort besøg på hospitalet.

Alle er rystede i det lille samfund. Køerne brøler, og medarbejderne må efter at have set deres arbejdsgiver dø gå direkte tilbage til arbejdet. Dy-

Bedriften

- 770 malkekøer
- 6 mio. kg kvote
- 6 ansatte
- Tre ejere, der alle arbejder på bedriften
- Familierne kommer fra Holland og etablerede sig i Fjerritslev i 2005
- Ejet i I/S mellem Symen (bror), Pieter (svigerinde) og Lyda (enke) Jansma

Flere alvorlige gylleulykker hvert år

Gasser er lumske, for de er der ikke altid - men så går det galt næste gang.

Af Frederik Thalbitzer
lft@landbrugsmedierne.dk
tlf. 33 39 47 41

Tre procent af dødsulykkerne i landbruget skyldes gylleulykker. Det viser tal, som Videncentret for Landbrug har samlet. Det svarer til en dødsulykke cirka hvert tredje år, men ifølge specialkonsulent Tormod Overby sker der en til to meget alvorlige ulykker hvert år, hvor ofrene svæver mellem liv og død eller tager varig skade.

Ifølge Tormod Overby har de fleste hørt om faren for giftige gasser i gylle- og fortanke, men alligevel laver de selv reparationer, for eksempel hvis de er under tidspres. De har måske før udført en opgave i tanken uden problemer og gør det igen, og pludselig en dag går det galt.

»Det er som russisk roulette, for gasserne er lumske, og man ved ikke, hvornår de er der,« siger han. Han anbefaler, at man lader specialfirmaer, der har det nødvendige

sikkerhedsudstyr, udføre reparationer.

Få eksperter til det

Ved arbejde i gylle- og fortanke skal man ifølge Tormod Overby bruge iltmaske. Desuden bør man have en sele om livet for det tilfælde, at man besvimer, og der skal være en talje, så man kan hejse den besvimeede op.

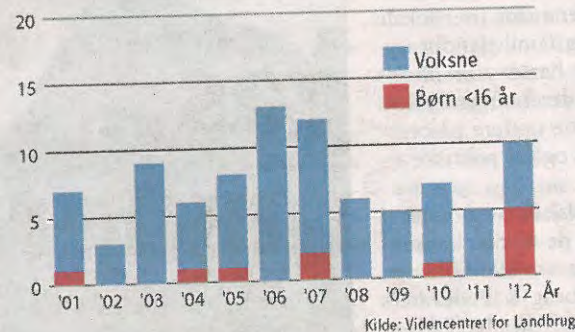
»Det er umuligt for en person at

trække en anden op alene,« siger han.

I øvrigt er det et krav, at leverandøren af anlægget sætter skilte op, der advarer om giftige gasser, og udleverer en brugsanvisning.

Heldigvis er gylleulykker ikke så almindelige som i 70'erne, hvor gylletanke var et forholdsvis nyt fænomen. Dengang var der cirka fem dødsulykker om året, og typisk døde flere, fordi de gik ned for at hjælpe en kammerat.

98 dødsulykker 2001-2012

I 2012 var der ti dødsulykker i landbruget.

Rimmer Jansma med sine tre børn, Pieter, Cees og Cisca få dage før ulykken. Foto: Privat.

rene skal fodres og malkes. Lyda og Rimmers yngste søn på fire bekymrer sig om, hvem der kan blande foder - han har aldrig set andre end sin far gøre det.

Hun er ikke vred

»Det tager tid,« siger Lyda Jansma, der stadig bor på gården og klarer papirarbejde med mere.

Hun prøver stadig at få styr på tilværelsen.

»Det eneste tidspunkt, jeg ikke tænker på, at jeg er blevet alene, er, når jeg arbejder på kontoret. Når jeg ikke har noget at lave, tænker jeg hele tiden på ham,« siger hun.

Men hun er ikke vred på sin mand.

»Bagefter kan man godt tænke, at det var dumt at gå ned i tanken. Men jeg kan godt forstå det. Når man er i gang med arbejdet, så gør man det bare,« siger hun.

Hun har aldrig set på sin mand som dumdrigtig.

»Men han var heller ikke bange, når det gjaldt arbejde,« tilføjer hun.

»Jeg prøvede«

Symen Jansma tænker også stadig meget på ulykken. Han bad ikke sin bror om at gå ned i tanken.

»Men jeg sagde heller ikke, at han skulle lade være,« siger han og tilføjer:

»Jeg prøvede at redde hans liv. Jeg prøvede og prøvede, men det gik ikke.«

Det har i høj grad også påvirket ham, fordi han ikke bare har mistet en bror men også en kompagnon

non og ven, noget han bliver mindet om hver dag på gården, hvor han har overtaget nogle af Rimmers opgaver.

Savner glæden

Lyda Jansma har valgt at blive på gården, i hvert fald lige nu.

»Jeg er her, fordi jeg ejer min del af gården og kan lide arbejdet. Jeg ved ikke om fremtiden, det kan være her eller et andet sted, jeg skal først leve igen. Nu er det om at overleve, og lige nu er det gården og børnene, der holder mig i gang,« siger hun. En af fordelene ved at være der er, at hun er blandt nogle, der kender historien, hvad enten det er familie, medarbejdere eller nabolaget.

»Og børnene er glade for at være her,« siger hun.

Men det er svært at finde glæden igen.

»Jeg går med til fest og børnes aktiviteter. Jeg kan godt smile, men det trænger ikke ind, jeg kan ikke finde glæden ved tingene,« siger hun.

Hun har fået at vide, at glæden vender tilbage men ved ikke hvornår.

Naboerne har været meget hjælpsomme. Nogle tog fri fra arbejde for at hjælpe på gården lige efter ulykken, en anden sagde op fra sit job for at blive ansat, så tingene kunne køre. De første 14 dage kom naboerne med varm mad til familien hver dag.

»Uanset hvor mange vi var,« siger Lyda taknemmeligt.

Køber ind med veninde

I dag kører det men er stadig svært.

Rimmer Jansma, 36 år, gift og far til tre, mistede livet i fortank til gyllebeholder.

Svovlbrinte

■ Under gæring i gyllen dannes der bl.a. den dødsfarlige svovlbrinte

■ Ved omrøring og pumpning kan der i løbet af 1-2 min. frigøres dødbringende mængder

■ Svovlbrinte kan lamme lugtesansen, så man ikke bliver opmærksom på faren, før det er for sent

■ Bevidstløshed kan indtræde pludseligt

■ Gasserne er tungere end luft og ligger typisk på bunden

Kilde: Arbejdstilsynet

Hun går på indkøb sammen med en veninde.

»Ellers får jeg det ikke gjort, og der skal jo være mad til børnene,« siger hun.

Lyda Jansma deltager også i en sorggruppe og tog sig efter en tid også sammen til at gå til psykolog.

»Det er meget godt, fordi psykologen ser det fra en anden side og spørger uden at have en mening om, hvad jeg skal,« forklarer hun.

Det har alle andre. Men det betyder også virkelig meget at snakke med andre om ulykken.

Den ældste søn gik også til psykolog en tid, og nevøen, der så ulykken ske, går også i sorggruppe.

»Han vil gerne fortælle om ulykken, og i starten syntes kammeraterne, det var spændende, men nu går de hurtigt videre,« siger Symen Jansma.

Ønsker det forbudt

Lyda og Symen Jansma, afdøde enke og bror, står frem, fordi de ikke

ønsker, at samme ulykke skal overgå andre.

»Jeg ville ønske, det var forbudt selv at gå ned i tanken, så var det ikke sket,« siger Symen og peger på, at gas er meget lumsk, fordi man ikke kan se, høre og lugte det og ikke ved, hvornår det er der.

I dag lader de fagfolk med iltmaske klare opgaven.

Lyda Jansma mener, man bør snakke mere om ulykker i skolen og på praktikpladserne og lære om sikkerhedsudstyr.

»Man skal lære selv at tænke sig om, før man gør noget, så der ikke sker en ulykke,« siger hun.

»Lyda, du skal komme hjem nu, jeg tror Rimmer er død.

10-årig nevø

Min højtelskede mand, vores søde far

RIMMER JANSMA

* 17. januar 1976

er revet bort fra os i en tragisk arbejdsulykke

Holmsø, den 24. august 2012

Elsket og savnet og for altid gemt i vores hjerter

Lyda

Pieter, Cees og Cisca

Rimmer begravnes i dag i Holland